

Nr 57.

Utlåtande i anledning av väckt motion om gottgörelse åt jordägare i Kumla m. fl. socknar för förluster, åsamkade av Sagåns översvämning år 1944.

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 260, av herr *Vigelsbo* har hemställts, att riksdagen, med hänsyn till att de skäl som vid 1946 års riksdag legat till grund för jordbruksutskottets avstyrkande av en då i ämnet väckt motion icke visat sig hållbara, måtte till omprövning upptaga frågan om ersättning åt de jordägare efter Sagån i Kumla, Tärna och Simtuna socknar, Västmanlands län, vilka åsamkades förluster vid Sagåns översvämning år 1944, samt besluta att bevilja 28 784 kronor såsom gottgörelse åt dessa jordägare.

Beträffande de skäl som anförts till stöd för motionen får utskottet — i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande — hänvisa till motionen.

Såsom erinras i motionen anhöllo delägarna i Väsby kvarn—Västtärna åsänkningsföretag, Tärna, Västmanlands län, i en till Kungl. Maj:t den 27 februari 1945 ingiven ansökning, under åberopande av innehållet i ett vid ansökningen fogat, av vissa av länsstyrelsen i länet därtill förordnade synemän den 10 februari 1945 avgivet värderingsinstrument, om ersättning av statsmedel till täckande av förlust på grund av skada å deras mark genom Sagåns översvämningar år 1944.

Sedan utlåtanden häröver avgivits den 8 mars och den 4 juli 1945 av länsstyrelsen samt den 28 maj 1945 av lantbruksstyrelsen, som därvid tillika överlämnade ett den 29 mars 1945 av lantbruksingenjören i Västmanlands län A. H. Welin-Berger avgivet yttrande, fann Kungl. Maj:t genom beslut den 31 augusti 1945 ansökningen icke föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

I värderingsinstrumentet hade skadorna uppskattats till 28 784 kronor, alltså samma belopp som motionären nu föreslår riksdagen att anvisa för ändamålet. Lantbruksingenjören Welin-Berger tillstyrkte, att statsanslag beviljades med de belopp och efter de grunder, som föreslagits i värderingsinstrumentet. Lantbruksstyrelsen föreslog däremot, att ansökningen icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd. Som stöd härför anförde styrelsen i huvudsak, att Kungl. Maj:t år 1908 beviljat lån från odlingslånefonden till reglering av den del av Sagån, varom nu vore fråga. Förslag angående nämnda äldre sänkningsföretag hade upprättats vid en år 1905 avslutad syneförrättning, och företaget hade godkänts år 1910. Enligt syne-

handlingarna hade synemännen funnit, att fördjupning och breddning av ån i sådan omfattning, att översvämningar helt eliminerades, icke vore ekonomiskt utförbar. Det förutsattes sålunda, att vårflöden samt starka sommarflöden fortfarande skulle komma att översvämma vissa markområden, som fördens skull vore avsedda att i fortsättningen användas för slätter och bete. Under åberopande av vad lantbruksingenjören Welin-Berger i sitt förenämnda yttrande framhållit påpekade styrelsen, att trots den förefintliga risken för fortsatta översvämningar jämväl nämnda marker blivit uppodlade samt att under de 35 år, som förflutit sedan företaget fullbordades, något egentligt rensningsarbete icke skett i ån. Till följd härav hade denna varit utsatt för en ständigt fortgående uppslamning, som förorsakat en höjning av vattenståndet och därmed följande ökning av översvämningsrisken.

I en vid 1946 års riksdag i ämnet väckt motion hemställdes, att riksdagen måtte bevilja 28 784 kronor såsom gottgörelse åt ifrågavarande jordägare. Vid behandlingen av denna motion införskaffade utskottet i vederbörlig ordning utlåtande över densamma från lantbruksstyrelsen, som jämväl överlämnade yttrande i ärendet av lantbruksingenjören Welin-Berger. Beträffande innehållet i nämnda yttranden får utskottet hänvisa till sitt utlåtande nr 43/1946 s. 5—7.

Jordbruksutskottet anförde i nämnda utlåtande.

Enligt vad som framgår av utredningen i ärendet ha de i motionen omnämnda jordägarna otvivelaktigt lidit förluster genom Sagåns ifrågavarande översvämning. Emellertid synas de uppkomna skadorna i viss mån få tillskrivas den omständigheten att jordägarna under en tämligen lång följd av i nederbördsavseende mera normala år föranletts att med stråsäd och annan gröda beså även marker, som vid den år 1905 avslutade syneförrättningen för reglering av den del av Sagån, varom nu är fråga, icke ansågos komma att bli helt säkra för översvämningar. Vissa försummelser i fråga om underhållet av det tidigare företaget synas även ha förelegat. Utan att vilja gå in på frågan huruvida denna underlåtenhet i vad rör tiden efter 1936 kan få sin förklaring genom yttranden, som synas ha fällts av förrättningsmannen vid den nu pågående syneförrättningen rörande Sagåns reglering, måste utskottet konstatera, att densamma utgjort en bidragande orsak till nu ifrågavarande översvämning. Med hänsyn till det anförda och då förlusterna, ehuru i vissa fall ganska avsevärda, knappast i något fall torde få betecknas som katastrofala för dem som drabbats därav, anser sig utskottet icke kunna tillstyrka bifall till motionen. Utskottet vill dock icke underlåta att framhålla angelägenheten av att den pågående syneförrättningen med det snaraste slutföres.

Under åberopande av det anförda hemställde utskottet, att motionen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd, vilken hemställan av riksdagen bifölls.

Vid den förberedande behandlingen av den nu föreliggande motionen ha motionären samt byråchefen i lantbruksstyrelsen J. M. Hägglund och lantbruksingenjören Welin-Berger ävensom ordföranden i Väsby kvarn—Västärna åsänkningsföretag, lantbrukaren L. H. Eriksson beretts tillfälle att inför utskottet framlägga sina synpunkter på ämnet.

I föreliggande motion anföres bland annat, att de skäl, som lågo till grund för utskottets avstyrkande av den vid 1946 års riksdag i ämnet väckta motionen, icke visat sig hållbara. Det torde därför vara av intresse att upptaga dessa skäl till närmare behandling.

Utskottet uttalade i sitt förenämnda utlåtande nr 43/1946, att de vid Sagåns översvämning år 1944 uppkomna skadorna i viss mån finge tillskrivas den omständigheten, att jordägarna under en tämligen lång följd av i nederbördshänseende normala år föranletts att med stråsäd och annan gröda beså även marker, som vid den år 1905 avslutade syneförrättningen icke ansetts komma att bliva helt säkra för översvämningar. Gentemot detta uttalande har motionären anført, att markägarna icke uppodlat någon annan mark än den de blivit tvingade att uppodla för att erhålla statsbidrag till 1905 års torrlägningsföretag. Av för utskottet företedda kartor och andra handlingar har emellertid inhämtats, att den odlingsplikt, som ålegat delägarna i företaget, avsett allenast områden liggande ovanför översvämningsskurvan. Såvitt nämnda handlingar utvisa ligga de av översvämningen år 1944 berörda markerna till huvudsaklig del inom de områden, som vid syneförrättningen år 1905 beräknades fortfarande komma att översvämmas ej blott vid exceptionella flöden utan även vid större sommarflöden och som därför avsågos att begagnas endast för slätter och bete.

Vid behandlingen av den föregående år väckta motionen anförde utskottet vidare, att vissa försummelser i fråga om underhållet av företaget syntes ha förelegat och att utskottet måste konstatera, att dessa utgjort en bidragande orsak till översvämningen år 1944. Motionären har härom uttalat, att såväl vasskärning som rensningsarbeten årligen företagits till år 1923 och på viss sträcka ända till år 1939. Anledningen till att arbetena i viss utsträckning upphört år 1923 hade varit den att frågan om vattendragets fördjupning redan då förts på tal. Utskottet vill icke bestrida, att vissa omständigheter, som icke kunna läggas delägarna i företaget till last, medverkat till översvämningen år 1944. Enligt vad utskottet inhämtat har sålunda intensiteten i avrinningen från nederbördsområdet väsentligt ökat under de senaste årtiondena, delvis beroende på att stora skogsutdikningar företagits. I de lägre liggande områdena torde även marken ha sjunkit något. Utskottet har emellertid icke kunnat undgå att fästa visst avseende vid att, såsom motionären själv uppgivit, efter år 1923 rensningsarbeten utförts endast å viss sträcka.

I sitt förenämnda utlåtande framhöll utskottet, att de av översvämningen år 1944 föranledda förlusterna, ehuru i vissa fall ganska avsevärda, knappast i något fall syntes få betecknas såsom katastrofala för dem som drabbats därav. Riktigheten av detta uttalande har vitsordats i den nu föreliggande motionen. Emellertid har motionären i anslutning härtill anført, att detta förhållande icke syntes böra åberopas såsom skäl för avslag å motionen, då orsaken till skadorna vore att söka i vederbörande myndigheters underlåtenhet att vidtaga åtgärder för genomförande av en redan år 1936 begärd fördjupning av Sagån. Med anledning härav vill utskottet, som an-

ser sig icke böra ingå i prövning av frågan huruvida förrättningsmannen med hänsyn till sin arbetsbörda ägt möjlighet att tidigare slutföra denna förrättning, endast erinra, att enligt Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut företräde under krigsåren skolat givas åt snabbt produktionsfrämjande torrlägningsföretag.

I anslutning till vad i motionen anförts beträffande det nya torrlägningsföretaget vill utskottet här lämna följande upplysningar. Vid sammanträde i juni 1946 har förrättningsmannen framlagt förslag till utlåtande rörande företaget. Däri ha kostnaderna beräknats till i runt tal 700 000 kronor och båtnaden till omkring 740 000 kronor. En fördjupning av Sagån i sådan omfattning, att samtliga ifrågavarande områden skulle fullständigt torrläggas, har liksom år 1905 ansetts icke vara ekonomiskt utförbar. Enligt vad förrättningsmannen uppgivit avses slutsammanträde att hållas under sommaren innevarande år.

Av det ovan anförda framgår, att utskottet ej blivit övertygat om att de skäl, varpå utskottet vid 1946 års riksdag grundade sitt avstyrkande av den då föreliggande motionen, icke skulle vara bärande. Den nu förebragta utredningen får snarare anses i huvudsak bekräfta riktigheten av utskottets då gjorda uttalanden. Vad i ärendet förekommit har alltså icke givit utskottet anledning att frångå den uppfattning, varåt utskottet givit uttryck i sitt utlåtande nr 43/1946.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att motionen II:260 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 14 juni 1947.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Tjällgren, Carl Edmund Eriksson, Nils Olsson, Svedberg*, Hagman, Henry Johansson, Isaksson* och Sundelin*; samt

från andra kammaren: herrar Carlström, Mäler, Andersson i Surahammar, Larsson* i Karlstad, Pettersson* i Rosta och Jacobson i Vilhelmina, fru Eriksson samt herr Johansson* i Torp.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

dels av herrar *Tjällgren* och *Pettersson* i Rosta, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

att riksdagen må, i anledning av motionen II: 260, till *Bi-drag till ersättning för skador genom Sagdås översvämning år 1944* å riksstaten för budgetåret 1947/48 under nionde huvudtiteln anvisa ett *reservationsanslag* av 28 800 kronor;

dels ock av herr *Andersson* i Surahammar och fru *Eriksson*.
